

راهکارهای اصلی افزایش تولید و توسعه نفت و گاز چشم انداز روشن صنعت نفت ایران در طلیعه قرن پانزدهم شمسی

جهاد گونه با محوریت «بی اثر ساختن تحریم‌ها» شکل گرفته است که همین مساله، عامل پیدایش روحیه‌ای مضاعف برای نیل به توسعه صنعتی پایدار در صنعت نفت ایران شده است.

حتی فراتر از این، تصمیم گیران و تدبیر پردازان شرکت ملی نفت ایران، به این اعتقاد رسیده اند که تحریم‌ها اگرچه در ظاهر ممکن است باعث کندی حرکت و کم شدن از شتاب توسعه صنعت نفت ایران شود، اما در نگاهی کلان، زمینه استقلال حقیقی و جهش تکنولوژیک این صنعت را فراهم خواهد کرد. پس می توان در انتهای جاده پر پیچ و خم تحریم، رسیدن به منزل «توسعه پایدار» را هدف گذاری کرد، به شرط آنکه راه را درست طی کرده و از آزمون و خطا برحذر باشیم.

به هر روی، توسعه پرشتاب صنعت نفت در سال‌های آینده، به گونه‌ای غیرقابل انکار با دو مولفه پراهمیت: «فناوری» و «سرمایه» گره خورده است. در این میان شرکت ملی نفت ایران به عنوان متولی تولید نفت و گاز ایران در صدد است با طراحی‌های هوشمندانه و برنامه‌ریزی‌های گسترده، این

«یادآوران»، «دارخوین»، «آذر»، «چنگوله»، «فرزاد»، «هنگام»، «هرمز»، «توسن»، «تفتان» و سایر میادین در حال توسعه، شرایط ساختاری تولید نفت ایران نیز دگرگون خواهد شد.

در این میان، به کارگیری روش‌ها و راهبردهایی همچون تولید ثانویه و ثالثیه، افزایش تزریق گاز برای فشارافزایی میادین قدیمی، به موازات اعمال راهکارهای مربوط به بهینه سازی مصرف و نیز ممانعت از اتلاف گسترده انرژی در بخش‌های مصرفی، می تواند حلقه توسعه صنعت نفت و گاز ایران را تکمیل کند. این نکته را هم نباید از یاد برد که طی سال‌های اخیر صنعت نفت ایران با بی سابقه‌ترین نوع تحریم‌ها و تهدیدها، با طراحی دشمنان قسَم خورده انقلاب و نظام اسلامی ایران و با تبعیت کشورهای غربی مواجه شده است.

در این مدت، ورود و خروج کالا و قطعات، فناوری، سرمایه و همکاری‌های فنی و اقتصادی صنعت نفت ایران با سایر کشورها و شرکت‌های نفتی جهان نسبتاً کاهش یافته است، اما به موازات این وقایع، در درون این صنعت، نهضتی

تمامی برآوردهای فنی و اقتصادی حکایت از آن دارد که طلای سیاه پس از یک قرن حیات پرفراز و فرود در تاریخ اقتصادی ایران، دست کم تا نیمه‌های سده آینده نیز بازیگر نقش اول اقتصاد ایران خواهد بود، اما واقعیت اینجاست که یک قرن حیات نفتی برای اقتصاد ایران درس‌ها و عبرت‌هایی بعضاً پرهزینه داشته است و برنامه‌ریزان و متولیان توسعه این صنعت، کوششی فراگیر آغاز کرده اند تا سال‌ها و دهه‌های بازمانده از حیات نفت در ایران، تماماً «فراز» باشد و چیزی به نام «فرود» را تجربه نکنیم.

در همین حال، افق صنعت نفت ایران در سده پانزدهم شمسی به گونه‌ای غیرقابل انکار با راهکارهای تدوین شده برای افزایش حجم تولید و توسعه پایدار صنعت نفت و گاز گره خورده است و با آنکه بار مسئولیت بخش عمده‌ای از تولید کنونی نفت ایران بر دوش تعدادی انگشت شمار از میادین سالخورده نفتی است، اما در کمتر از چند دهه، با رسیدن حجم تولید میادین جدید و بزرگ نفتی کشور به حداکثر میزان تولید خود از جمله: میدان «آزادگان»،

دو مولفه تعیین کننده در مدار توسعه پایدار را، به سطحی از عمل‌گرایی برساند که در نهایت «شاخص‌های تولید هیدروکربور» ایران را ارتقا دهند.

راهبردها و راهکارهایی همچون: انتشار اوراق مشارکت ارزی و ریالی، روش‌های مبتکرانه مالی هم‌چون «صکوک» و توسعه فعالیت‌های مالی از طریق بورس، ایجاد شرایط تامین مالی از طریق صندوق انرژی، به همراه تلاش برای جلب و جذب سرمایه‌های خارجی، از جمله پراهمیت‌ترین روش‌های مستقیم برای تامین مالی سرمایه‌ای است.

همچنین فراخواندن پیمانکاران بخش خصوصی و صاحبان سرمایه ایرانی به مشارکت گسترده‌تر از قبل، برای توسعه طرح‌های بزرگ و ملی نفت و گاز در قالب روش‌های مختلف BOO+BOT و... از جمله شاخص‌ترین اقداماتی بوده است که طی دست‌کم یک سال اخیر از سوی شرکت ملی نفت ایران برای کاستن از دغدغه تامین مالی طرح‌ها انجام شده است و تا حد زیادی نیز در رفع موانع این حوزه موثر افتاده است.

در کنار این فعالیت‌های آشکار باید به حرکت شرکت ملی نفت ایران در زمینه ایجاد تغییرات چشمگیر در حوزه حقوقی و جذاب‌سازی قراردادهای صنعت نفت و گاز اشاره کرد؛ آنچه مسلم است، محتوا و جهت‌گیری قرارداد همکاری‌های فنی و اقتصادی، اصلی‌ترین عامل جاذبه و دافعه سرمایه در صنعت نفت و گاز است.

قراردادهای بیع متقابل، که طی دو دهه گذشته در مقاطع زمانی مختلف، بستر جذب بخشی مهم از نیاز صنعت نفت ایران به سرمایه را فراهم آوردند، با گذر زمان به یک بازنگری محتوایی نیاز داشتند، که بر همین اساس شرکت ملی نفت ایران طی یک سال اخیر با بسیج نیروهای متخصص، تشکیل اتاق فکر و پس از صدها ساعت کار کارشناسی، نسل جدیدی از قراردادهای بیع متقابل را آماده

عرضه به فضای سرمایه‌گذاری ایران کرده است و بی تردید با اجرای این نسخه جدید از قراردادهای بیع متقابل، روند جذب سرمایه و تامین مالی طرح‌های صنعت نفت ایران با جهشی چشمگیرتر از گذشته مواجه خواهد شد. از سوی دیگر نیز برنامه گسترده‌ای برای ارتقای سطح فناوری‌های کاربردی در صنعت نفت ایران طراحی و اجرا شده است که هر روز و هر هفته با مسرت، آثار و تبعات آن را در گستره صنعت نفت ایران شاهد هستیم، این بخش نیز هم‌چون حوزه تامین سرمایه، با رویکرد و نگاهی جهادی در درون صنعت نفت و حتی در خارج از آن در میان نخبگان دانشگاهی روبرو شده است.

ده‌ها طرح بزرگ پژوهشی با اهداف کاربردی، طی سال‌های اخیر در صنعت نفت ایران کلید خورده و نتایج آن به بار نشسته است. بسیاری از اقلام پرمصرف صنعتی و برخی از استراتژیک‌ترین کالاهای این صنعت با اعتماد به تخصص و نبوغ ایرانی در یک سال گذشته در درون ایران بومی سازی شده و به تولید انبوه رسیده است که رشته‌های درون چاهی، تنها مشتقی نمونه خروار از دستاوردهای این رویداد مبارک است. در حوزه پژوهش‌های بالادستی نیز، در حال حاضر با محوریت «پژوهشگاه صنعت نفت» به عنوان قطب تولید دانش و پژوهش در صنعت نفت، انبوهی از طرح‌های پژوهشی- کاربردی تعریف شده که برخی از آنها آخرین گام‌ها را به سوی دستیابی به هدف مطلوب طی می‌کنند.

شاید مناسب باشد در همین یادداشت به انعقاد قرارداد پژوهشی «مرورید خلیج فارس» به عنوان یکی از نمادهای بومی سازی طرح‌های پژوهشی اشاره شود، قراردادی که در نهایت به بهبود میزان ذخایر درجای هیدروکربنی ایران در خلیج فارس و دریای عمان می‌انجامد، علاوه بر اینکه مشخص می‌کند در کدام قسمت‌های خلیج

فارس و دریای عمان ممکن است منابع تازه نفت و گاز داشته باشیم؛ با تکمیل اطلاعات ژئوشیمیایی مخازن، اطلس ژئوشیمیایی خلیج فارس و دریای عمان نیز تهیه خواهد شد. این قرارداد تنها نمونه کوچکی از تلاش فراگیر شرکت ملی نفت ایران برای به دست گرفتن ابتکار عمل در حوزه فن‌آوری‌های مورد نیاز توسعه پایدار صنعت نفت و گاز در افق چشم‌انداز ۲۰ ساله و در طلیعه قرن پانزدهم شمسی است.

همچنین با اتصال حلقه پژوهش به قلب واحدهای صنعتی، در بخش قابل توجهی از نیازمندی‌های صنعتی زنجیره تولید و توسعه بالادستی نفت و گاز به مرحله خودکفایی رسیده‌ایم. به عنوان مثال، تنها در حوزه صنعت حفاری، بیش از ۱۶ هزار قلم کالای پرمصرف صنعتی که تا چند سال قبل برای تامین آن باید به سازندگان خارجی رجوع می‌کردیم، اکنون در داخل کشور ساخته و به تولید انبوه رسیده است که تا اندازه زیادی این بخش راهبردی (استراتژیک) صنعت نفت و گاز را به مرحله استقلال صنعتی و خودکفایی در چرخه توسعه رسانده است.

در مجموع و با نگاه منصفانه به آتیه صنعت نفت و گاز ایران و با در نظر گرفتن تمامی چالش‌ها و تهدیدهای فراروی این صنعت، باید اعتراف کرد که چشم‌انداز این صنعت، با رصد تلاش آشکار تمامی عوامل درون سازمانی اش برای رسیدن به توسعه پایدار و به دلیل آنچه که باید از آن با نام تفکر استقلال خواهی، جهاد و توسعه یاد کرد چشم‌اندازی روشن و امیدوارکننده است. تحریم‌ها با وجود شدت و کم سابقه بودنشان هرگز نتوانسته است ایران را از برنامه توسعه صنعت نفت و گاز خود دور کند، بلکه این ایران بوده است که با طراحی مدلی هوشمندانه از توسعه، با اتکا به پتانسیل‌های بومی، «تحریم» را به غولی پوشالی و بی‌اثر بدل ساخته است.

مدیر مسئول